

Andrea Holubová, *Svět pod povrchem. Topos kanalizace a stoky v evropské literatuře a kultuře 19. a 20. století*.

Magisterská diplomová práce, Ústav historických věd, Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice, 2025, 131 stran a obrazová příloha (2 položky).

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

Posudek školitele

Předložená diplomová práce je věnovaná tématu podzemního světa, zejména kulturologickým bádáním dosud mírně opomíjeným motivům kanalizací a stok, a proměně jeho zjevné i latentní symboliky v předmoderní a moderní kultuře starého kontinentu. V epicentru autorčina zájmu se ocitají otázky: „[...] jak se měnilo vnímání podzemí v závislosti na dobovém kontextu, vědeckém pokroku a společenských náladách. Jaké symboly a archetypy byly s tímto motivem spojené? Reprezentovalo podzemí úpadek a špínu, nebo naopak pokrok a civilizaci? Sloužilo jako útočiště pro outsidersy a kriminálníky, nebo jako místo pro objevování skrytých pravd o lidské povaze a společnosti?“. Za hlavní cíl své práce si Andrea Holubová vytkla kulturně-historickou analýzu specifických urbánních prostor, nabývajících často až emblematického charakteru (první síť dopravních štol pro metro – „moderní podzemí anonymity a tranzitu“ v evropských metropolích ad.), v kontextu literární tradice evropského Západu, a současně popsání funkce reflexí „světa pod povrchem“ v rozvíjejících se žánrech pop-kultury předmoderní doby - ve strašidelných, hororových a detektivních příbězích, nezřídka ovlivněných starší tradicí hermetického myšlení a mystiky. Na okraj lze připomenout, že autorčina záliba v tajemných areálech se uplatnila již v její bakalářské práci z roku 2023, věnované ohlasu gotického románu v české strašidelné povídce 18. a 19. století.

Za primární pramenou základnu diplomantce posloužila známá i méně známá díla evropské literatury z období 19. a 20. století; sekundární literaturu pak tvoří historické práce, věnované jednotlivým typům podzemních prostor (katakomy, sklepy, moderní kanalizační systémy, podzemní dopravní infrastruktury a úložiště hmotného i méně hmotného materiálu), syntézy z oblasti moderního urbanismu a oborově rozkročené práce, zaměřené na téma dějin a kultury hygieny (čistota vs. špína /autorka důsledně používá antonymum nečistota/), antropologii a sociologii podzemního světa. Vzhledem k tomu, že zvolené téma vykazuje značnou rozlehlost, bylo již v okamžiku zadání zřejmé, že diplomová práce bude nutně představovat pouhou sondu do moderní „vysokou“ i „nízkou“ literaturou s oblibou vytěžovaného terénu. Širší časové a geografické rozpětí práce pak vycházelo z vědomí, že téma podzemního světa nebylo dosud v české literární vědě (a potažmo ani v kulturně-historické produkci) podrobeno hlubšímu výzkumu (sborníky a kolektivní monografie z literární topologie (např. *Poetika míst*, 1997), editované literární teoretičkou Danielou Hodrovou (1946-2024), téma podzemního světa nechávaly spíše stranou pozornosti.

Autorka svou práci rozdělila, včetně Úvodu a Závěru, do dvanácti logicky zřetězených částí, větvených do mnoha dalších podkapitol. Dané členění má svou obsahovou logiku, řada podkapitol je však stručná, v rozsahu nepřesahují jeden či dva odstavce, a ve výsledku tak text na čtenáře působí až zbytečně atomizovaně.

Andrea Holubová sledovala vznik a funkci podzemních prostor v urbánním univerzu od starověku až po moderní urbanismus, nastupující v poslední třetině 19. století, a dominantní roli podzemních prostor pro ukládku moderní dopravní infrastruktury a kabelových a dalších systémů, charakterizující městské plánování 20. století. Za cenný rys práce pokládám to, jak autorka dokázala nahlédnout v běhu dějin proměnlivou filozofickou a psychologickou dimenzi rozličných typů podzemních prostor a ve sledování této perspektivy si zvolit k interpretačním sondám vhodná literární díla (Viktor Hugo, Stephen King ad.). A dále skutečnost, že ve svých výkladech neopomenula těsné sepětí slovesných a vizuálních (od tradičních výtvarných médií kresby, grafiky až po fotografii a filmové umění) reprezentací archetypální (a současně často marginalizované) symboliky podzemí, charakterizujících multimediální evropskou kulturu od dob G. B. Piranesiho až po závěr 20. století.

Co se týče formálních požadavků, kladených na podobu diplomové magisterské práce, předložený spis je splňuje. Několik drobnějších nedostatků (např. v psaní století autorka alternuje mezi slovesnou a číselnou podobou; v souslovích občas používá v kolizi s platným územ pravidel spisovné češtiny chybně velká písmena, např. Londýnské podzemí, Pražská kanalizace apod.; zarovnání textu do bloku na mnoha místech způsobilo roztažení textu v „kratších“ řádcích, což je vizuálně iritující apod.) by odstranila důslednější závěrečná korektura textu.

Odhlédnu-li od zmíněných formálních lapsů, mohu konstatovat, že práci pokládám za kvalitně nabádanou, co do základní struktury dobře promyšlenou, interpretačně zvládnutou a stylisticky (až na lokální nedostatky) dobře zpracovanou.

Andrea Holubová ve svém diplomovém spisu prokázala, že – na první pohled temné a mnohými badateli dosud snad lehce podceňované – téma podzemního světa je látka kulturně a literárně-historicky stále atraktivní a pro poznání proměn kulturního a psychologického habitu společnosti od raného novověku prakticky až do současnosti velmi cenná s velkým potenciálem pro zevrubnější bádání.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji její hodnocení, podle kvality rozpravy při obhajobě, stupněm „B“ až „C“.

V Pardubicích, 20. srpna 2025

doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.